

Forfatter: Paludan-Müller, Fr.

Titel: Udrag fra Paludan-Müllers poetiske Skrifter i Udvalg, I. Bind

Citation: Paludan-Müller, Fr.: "Paludan-Müllers poetiske Skrifter i Udvalg, I. Bind", i Paludan-Müller, Fr.: *Paludan-Müllers poetiske Skrifter i Udvalg, I. Bind*, udg. af CARL S. PETERSEN , 1909, s. XX. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-paludanm01-shoot-idm140207710879328/facsimile.pdf> (tilgået 24. april 2024)

Anvendt udgave: Paludan-Müllers poetiske Skrifter i Udvalg, I. Bind

hvor de fra 1858 for en meget billig Leje fik tilstaaet Bolig i en af Slottets Sidefløje.

Kort efter sin Hjemkomst udgav Paludan-Müller i Foraaret 1841 det dramatiske Digt „Venus“, der handler om Kærligheden, den Kærlighed, hvis Maal er Sansernes Tilfredsstillelse, og den, som skaber Fred, Ro og Hvilte. Endnu samme Aar udkom 1ste Del af „Adam Homo“, som var blevet til paa Rejsen i hans 30te Aar (1839).

III.

Da Paludan-Müller under ny Forhold og fremmede Omgivelser med „Adam Homo“ i Tankerne vendte tilbage til Jorden igen, gjorde han det uden al Tvivl fra først af med et oprigtigt Ønske om denegang at kunne komme til Rette med Livet og Menneskene. Man har hans Ord derfor i „Tithon“ og i Eremitens Tale i 2den Del af „Adam Homo“. Men efterhaanden som han, fjærnt fra Hjemmet og sine Landsmænd, fordybede sig i Erindringen, mødte ham hele det fra „Dandserinden“ saa vel kendte Selskab og hans eget tidligere Livs Mangel paa Holdning og dybere Indhold, der maatte virke dobbelt grelt og frastødende paa ham nu, da han nylig havde fundet baade Indhold for sit Liv og Holdning paa sig selv. Det blev ham da en Trang og Fornødenhed at faa Fortiden paa Afstand, digte sig fra den og tugte sin gamle Adam med Ironiens Svøbe. Han dannede sin Helt, „dansk i Sind og Skind og Tale“, til en vis Grad i sin Ungdoms Billede, gjorde ham elskværdig og indtagende, gav ham en vag og blød Karakter, lod ham overfor Kvinder være uimodstaelig og modstandsløs, som han selv havde været det. Samtidigt holdt han ham sig fra Livet ved — ogsaa i Navnet — at understrege det alment menneskelige, det typiske og ved i det ydre at lade ham gennemløbe en Livsbane, der var helt forskellig fra hans egen; ti hvordan Adam Homos Liv skulde ende, var han vistnok ikke længe om at komme paa det rene med, i alt Fald fortalte han mange Aar senere til Georg Brandes, at de Linjer, han nedskrev først af det hele Digt, var Heltens Gravskrift:

Her hviler Adam Homo med den blide Aand,
Baron, Geheimraad, Ridder af det hvide Baand.

Men selvom „Adam Homo“ forholdsvis tidligt har staaet klart for ham i de store Træk, har det mørke Syn paa Livet og Menneskene, der efter Læsningen af Digtet i dets Helhed bliver tilbage i ens Bevidsthed som dets Grundstemning, vistnok først efterhaanden fæstnet sig hos ham. Der er i saa Henseende en ikke ganske ubetydelig Forskel mellem den Del, der blev til i Udlandet, og de følgende Dele, som blev skrevne i Hjemmet. Den Periode af Adams Liv, som afsluttes i Examen og Forlovelsen med Alma, hvormed 1ste Del ender, og som er den Periode, hvor hans Oplevelser saa nogenlunde svarer til Paludan-Müllers egne, følger Digteren dog trods Ironien med en vis Forstaelse, af og til med

et lille Smil, han har endnu Hjærte for ham. Men fra det Øjeblik Traaden atter optages med Adams Ankomst til Korsør paa Rejsen til Hjemmet, hvormed 2den Del begynder, mødes selv den uskyldigste og mest velmente Handling, Følelse og Tanke hos ham med ubarmhjørte Haan og sviende Foragt. Samtidigt dermed udvider Digtet sig fra at være en Skildring af det enkelte Menneskes Liv til at give et Billede af hele Tiden med Adam som Midtpunkt og ender med at fælde en Dom over den. Men da havde Paludan-Müller alt i nogle Aar været stillet Ansigt til Ansigt med Samtiden.

Da „Adam Homo“s 1ste Del sent paa Aaret 1841 saa Lyset, modtoges den med alt andet end Bifald. Kritikken, anført af Helbergs æstetiske Modstander P. L. Møller, nægtede vel ikke, at der var enkelte skønne idylliske Partier i Bogen, men den fandt Skildringen i sin Helhed uden Interesse, Indholdet trivielt og udtværet; Scenerne med Lotte, med sorte Trine og smukke Line forekom saa anstødelige, at de „neppe kunne opløses i godt Selskab“, og det store Publikum, vel særlig den kvindelige Del af det, beklagede, at „Amor og Psyche“s Digter havde nedladt sig til en saa plat og „aandløs“ Skildring af det materielle Liv. Der var — med nogen Grund — ingen, som rigtig begreb, hvad Meningen med Bogen var, eller hvordan den skulde ende, heller ikke Heiberg, der isøvrigt tog den i Forsvar mod Angriberne.

Paludan-Müller svarede ikke direkte paa Kritikken, men inden han gik videre med „Adam Homo“, fandt han det dog rigtigst at vise, hvordan han nu saa paa sin Ungdoms romantiske Higen bort fra Livet og Virkeligheden, den man foretrak for „Adam Homo“. Han gjorde da op med sin digteriske Fortid i „Tithon“, der udkom i Foraaret 1844. Ogsaa af dette Digt leverede P. L. Møller en i det hele stærkt nedsettende Kritik, og det blev ligesom det samtidigt udkomne „Dryadens Bryllup“ latterliggjort i Goldschmidts Vittighedsblad „Corsaren“, der allerede to Aar tidligere havde talt om „vor afdøde, af Adam Homo saa ynkelig ihjelslagne Paludan-Müllers Stervbo“.

Selvom Paludan-Müller ingensinde offentlig eller privat har ladet sig forlyde med, hvilket Indtryk denne Samtidens Optræden har gjort paa ham, er det ganske usandsynligt, at den skulde være gaaet hen over ham uden at sætte sine Mærker i hans Sind. Det er rimeligt, at den har bidraget sit til at gøre hans Syn paa Tiden og Menneskene endnu bitrere og mørkere, og det er muligt, at man her tør søge én af Grundene til den skarpere Tone i de sidste Dele af „Adam Homo“. Et Blad som „Corsaren“ betød dengang, da man endnu var ganske uvant med personlige Angreb i Pressen, noget andet og mere, end det i vore Dage vilde gøre. Det var jo Angreb fra dette Blads Side, der først rigtigt aabnede Søren Kierkegaards Blik for Lidelsens og Martyriets Betydning i Kristendommen; Paludan-Müller var af Naturen næppe mindre sensibel end Kierkegaard, og han havde vistnok i ikke meget ringere Grad Æynen til af smaa Ting at drage vidtrækkende Slutninger. Men naturligvis, der var meget andet i Tiden, som maatte